

МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Установа адукацыі

«БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ТЭХНАЛАГІЧНЫ ЎНІВЕРСІТЭТ»

Унутрывузаўскі конкурс навукова-даследчых і творчых работ студэнтаў і
магістрантаў па грамадскіх і гуманітарных навуках

ЭВАЛЮЦЫЯ ТАПАНІМІЧНЫХ НАЗВАЎ
КОЙДАНАЎШЧЫНЫ

Каспяровіч Вадзім Віктаравіч,

II курс, 4 група, факультэт ВСіП

Жукоўская Тарэса Уладзіміраўна,

выкладчык кафедры беларускай філалогіі

Мінск 2014

РЭФЕРАТ

Навуковая праца 26 ст., 9 ч., 10 фотаздымкаў, 5 крыніц.

ТАПОНІМ, НАЙМЕННЕ, ПАХОДЖАННЕ, ПАСЕЛІШЧА, ВЁСКА, АБ'ЕКТ,
ЛЕГЕНДА, ПАДАННЕ, ПОМНІК, УНІКАЛЬНАСЦЬ.

Аб'ектам даследавання з'яўляецца гісторыя ўзнікнення і эвалюцыя назваў паселішчаў Койданаўшчыны, падзей, якія паўплывалі на лёс пасяленняў.

Мэта працы заключаецца ў зборы і аналізе гістарычных фактаў, легендаў, паданняў, якія сфарміравалі назвы пасяленняў.

Метады даследавання: збіральніцтва, сістэматызацыя, параўнальны аналіз поглядаў навукоўцаў, успамінаў старажылаў.

Навізна атрыманых вынікаў: навуковая каштоўнасць заключаецца ў падрабязнай характарыстыцы паходжання назваў пасяленняў Койданаўшчыны з прывядзеннем дакладных гістарычных фактаў, храналагічнай і поўнай сістэматызацыі фактараў, якія паўплывалі на змяненне наймення пасяленняў.

Сфера прымянення: праца можа быць выкарыстана пры правядзенні практычных заняткаў па беларускай мове, гісторыі Беларусі, пры падрыхтоўцы навуковых і творчых прац па адпаведнай тэматыцы, пры вывучэнні роднага краю ў студэнцкіх навуковых гуртках.

Водгук
на навуковую працу
“Эвалюцыя тапанімічных назваў Койданаўшчыны”
студэнта II курса факультэта выдавецкай справы і паліграфіі
Каспяровіча Вадзіма Віктаравіча

Праца прысвечана гісторыка-этнаграфічнаму даследаванню паходжання назваў пасяленняў Койданаўшчыны Мінскай вобласці. Матэрыялы сістэматызуюцца паводле храналогіі падзей, паралельна падаюцца легенды і паданні, аналізуюцца кропкі погляду навукоўцаў на паходжанне таго ці іншага наймення, раздзелы ілюструюцца фотаздымкамі, картамі, даюцца змястоўныя характарыстыкі фактаў, якія паўплывалі на фарміраванне пасялення, менталітэт яго жыхароў.

Гісторыка-этнаграфічныя звесткі абноўлены і пашыраны за кошт архіўных дакументаў, успамінаў старажылаў. Яны паглыбляюць веды пра эканамічныя, палітычныя, гістарычныя падзеі, якія адбываліся ў дадзенай частцы нашай краіны.

Праца выканана на дастаткова высокім навуковым узроўні. Сістэмны агляд гістарычных працэсаў, якія сфарміравалі назвы пасяленняў, засяроджанасць на канкрэтных тлумачэннях і трактоўцы паходжання і змены іх найменняў дапамагаюць панарамнаму ўспрыманню матэрыялу, назапашванню ведаў аб мінуўшчыне роднага краю, жаданню далучыцца да сваіх каранёў.

Улічваючы сацыяльную і практычную значнасць працы, яна можа быць выкарыстана пры правядзенні практычных заняткаў па беларускай мове, гісторыі Беларусі, пры падрыхтоўцы навуковых і творчых прац па адпаведнай тэматыцы, пры вывучэнні роднага краю ў студэнцкіх навуковых гуртках.

Праца мае актуальнае значэнне для фарміравання ў сучаснага пакалення патрыятызму, гонару за свой народ і родны край і можа быць рэкамендавана да ўдзелу ва ўнутрывузаўскім конкурсе навукова-даследчых і творчых прац студэнтаў і магістрантаў па грамадскіх і гуманітарных навук.

Змест

Уводзіны.....	5
Тапаніміка. Асноўныя паняцці	6
1. Крутагор’е – Койданаў - Дзяржынск	7
2.Койданаўскі замак.....	13
3. Паходжанне назвы г. Фаніпаль, вёсак Ружампаль і Марыупаль	14
5. Паходжанне назвы в. Станькава, в. Каменка	18
6. Вёска Вітаўка.....	20
7. Марс і Юпітэр.....	21
8. Гара Святая – Дзяржынская, вёска Скірмантава	22
9. Тапонім Ляхавічы.....	23
Заклучэнне	25
Спіс выкарыстаных крыніц.....	26

Уводзіны

Усё на Зямлі мае сваю назву. Гэта першае, што мае чалавек напачатку жыцця, сваё імя. Гэта назва мястэчка, вёскі ці горада, у якім ён нарадзіўся. Гэта яго першааснова, яго вытокі. Геаграфічныя назвы атачаюць нас паўсюль, мы сутыкаемся з імі кожны дзень. Іх колькасць нават не паддаецца ўліку. Толькі на Беларусі каля трыццаці тысяч афіцыйных назваў населеных пунктаў, апрача гэтага шмат неафіцыйных. У многіх паселішчах ёсць яшчэ і праспекты, завулкі, паркі, стадыёны, а за межамі паселішчаў — незлічонае мноства рэчак, ручаёў, палёў, балотаў, поплаваў і г. д.

Аднак навука пра паходжанне географічных назваў, тапаніміка, адносна маладая. Яе часта называюць мовай зямлі, бо географічныя назвы — гэта люстэрка гісторыі і культуры народу, яго побыту, звычаяў, ментальнасці людзей, іх светаадчування і псіхалагічнага стану. Яны з'яўляюцца неад'емнай часткай сучаснай цывілізацыі і ўяўляюць сабой унікальнае тапанімічнае асяроддзе, без якога немагчыма існаванне чалавецтва.

Назвы не ствараліся штучна, у іх знаходзілі адлюстраванне асаблівасці прыродна-геаграфічных умоў, імёны людзей, асаблівасці гістарычнага развіцця. Зыходзячы з гэтага напрошваецца лагічная выснова, што заўсёды можна знайсці тлумачэнне таго, адкуль жа паходзіць тая ці іншая назва. Аднак розныя фактары ў пэўных выпадках робяць гэта вельмі складаным. Некаторыя назвы з'яўляюцца прыкладам іншамоўнай лексікі, якія замацаваліся пры этнічных перасяленнях, іншыя абазначаюць зніклыя паняцці ці маюць лексічнае значэнне, змененае адносна першапачатковага. У такіх умовах сэнс словаў губляецца і тлумачэнне паходжання назвы выклікае цяжкасці. Але, дзякуючы такім прыкладам, у мове захоўваюцца і выкарыстоўваюцца забытыя словы, якія выйшлі з ужытку, словы з чужых і нават “мёртвых” моваў. Назвы, звязаныя з нейкімі гістарычнымі падзеямі, служаць сродкам захавання народнай памяці і нагадваюць людзям аб мінулым. У той жа час існуе агромністая колькасць географічных імёнаў, за якімі стаяць разнастайныя дзіўныя гісторыі і легенды.

Географічныя назвы з'яўляюцца своеасаблівымі праваднікамі мінуўшчыны ў сучаснасць. Таму ў шматлікіх краінах падыход да тапаніміі вельмі сур'ёзны: географічныя назвы не перайначваюцца і з'яўляюцца помнікамі культуры, якія ахоўваюцца заканадаўствам.

У дадзеным кантэксце можна прывесці словы акадэміка З. С. Ліхачова: «Помнікам духоўнай культуры асаблівага роду з'яўляюцца гістарычныя географічныя назвы — імёны нашых месцаў і вёсак, вуліц і плошчаў, застаў і слабод. Тапанімія народа ўяўляе сабой калектыўны твор народнага генія. Тапонімы служаць арыентаграмі ў часе і прасторы, ствараючы гісторыка-культурнае аблічча краіны».

Крутагор’е–Койданаў-Дзяржынск

Горад гэты мае надзвычай багатую гісторыю, можа, як рэдка які на Беларусі. На працягу амаль дзевяці стагоддзяў горад Дзяржынск змяніў ажно тры назвы.

У XIX стагоддзі назва Крутагор’е фігуруе ў шматлікіх гістарычных працах, энцыклапедычных выданнях, кнігах польскіх храністаў М. Балінскага і Т. Ліпінскага, таксама ў кнігах «Россия. Верхнее Поднепровье и Белорусь» и «Живописная Россия. «Литовское Полесье». Гэтыя аўтары згадваюць, што ў XIII ст. існавала паселішча Крутагор’е, якое пазней было перайменавана ў Койданаў.

Беларускі этнограф, публіцыст і пісьменнік П. М. Шпілеўскі піша пра Крутагор’е наступнае: «Койданов когда-то назывался Крутогорьем, между зданиями которого красовался большой каменной замок с великолепным зверинцем. Если к этому приданию присоединить другое, что в старой койдановской (сгоревшей) православной церкви была икона с надписью «Крутогорье, 1146 года», то можно полагать, что до второй половины XII века ещё не существовало названия Койданово».

Паходжанне назвы Крутагор’е не выклікае ніякіх пытанняў. Відавочна, што справа ў асаблівасцях рэльефу. Сапраўды, мясцовасць тут даволі ўзгорыстая, а за 20 кіламетраў ад паселішча знаходзіцца найвышэйшая кропка Беларусі — г. Святая (ці Дзяржынская). Вось такое мясцовае паданне распавядае аб тым, адкуль жа ўзяліся ўсе гэтыя ўзгоркі.

Калісьці Усявышні ствараў Сусвет. Хораша і хутка ішла справа. І ўсё так і скончылася б, каб не адзін гаротны ўчынак.

А здарылася наступнае. Чорт, якому надакучыла цішком сачыць за тым, як Бог працуе, вырашыў яго напалохаць. І вось, дачакаўшыся вечара, вылез са свайго ўтульнага сховішча і пачаў красціся да яго. Толькі вось Усявышні ўжо даўно заўважыў нячысціка, але рабіў выгляд што нічога не бачыць. А чорт крочыць пакрысе і смех яго ледзь не распірае.

Усявышні ў апошні момант рэзка адварнуўся, сханіў злодзея, наматаў хвасцішча вакол рукі, уханіў цурбалак, што зараней нагледзеў, і давай аходжваць ім свайго дармовага памочніка. Лупасіць без перадыху, б’е і прымаўляе: «Не за тое, што з мяне смяяцца ўздумаў, а за тое, што ўсім астатнім людзям назло жадаў зрабіць!»

Уцякае чорт, а Бог ззаду ляціць і лупцуе не шкадуючы. Балюча нячысціку, а што зробіш, трэба трываць. Не падумаў загадзя, што справа і такім чынам можа абярнуцца. Нарэшце стала ўжо не па сіле яму такія пакуты вытрымліваць:

—Божжа! Чым хочаш табе паклянуса, што болей ніколі нават драбніцы на зло не зраблю. Толькі добрае і справядлівае чыніць буду! Адпусці, Божжа! Адпусці, бо і сапраўды сканаю! Ужо не магу ісці нават, не тое што ад цябе ўцякаць!

Усявышні пастаяў-пастаяў, падумаў і кажа ў адказ:

—Ну, так ужо і быць па-твойму! Адпушчу, пашкадую цябе ў апошні раз! Толькі ты мне за гэта ўсю зямлю, якую я, за табою бегаючы, перакалашмаціў і няроўнае поле зрабіў, засыплеш, усе яміны і балаціны зраўнуеш. Калі лугі сапраўднымі паробіш, то, можа, і дарую табе гэты грэх! Не думай, што я не праверу ці забуду!

—Засыплю... Зараўняю... Прыбярэ... Будзе чысцютка і раўнютка, як на далоні. Вось пабачыш. Не падвяду і не падману, можаш не сумнявацца.

Разціснуў Бог руку, а чортаў хвост слізгануў, нібы шаўковая нітка, і панёсся нячысцік уцякаць, толькі кустоўе затрашчала ды дрэвы пагнуліся. А Усявышні стаіць ззаду ды пасміхваецца:

— Вось дзякуй чорту, хоць трохі душою адпачыць, а то ўсё працуў і працуў, ніякага перадыху няма!

Але, як пазней аказалася, дарма ўзрадаваўся Бог, бо не выканаў нячысцік наказу, не стрымаў свайго слова. Можа, спачатку і браўся нешта рабіць, бо некаторыя мясціны аказаліся роўнымі, а потым, відаць, надакучыла яму гарбець і ён проста збег у невядомым напрамку.

Калі Бог прыйшоў роўна праз два тыдні, каб глянуць на тое, што ягоны сапернік зрабіў, то, бедалага, ажно за галаву ўхапіўся: навокал кустоўе дзікае панарастала, дрэвы нейкія нізенькія і крывыя, а самае галоўнае — узвышшы ўсялякія, горы пясчаныя, толькі дзе-нідзе невялічкія палі бачны, дзе сеяць збжыну можна будзе. Давай Усявышні аберучкі сам усё правіць. Шчыраваў-шчыраваў Бог, стаміўся моцна, прысеў адпачыць і ў адчаі, што не надта атрымліваецца, прамовіў:

—Але ж тут і Крутагор'е! Але ж і Крутагор'е!

Вось з таго часу Крутагор'е і пайшло.

Калі з тапонімам Крутагор'е ўсё зразумела, то вакол тлумачэння назвы Койданаў узнікае шмат пытанняў.

Першая дакладная гістарычная згадка пра Койданаў датуецца 1439 г., калі князем ВКЛ Міхаілам Кейстутавічам тут быў заснаваны касцёл Святой Ганны — адзін з найстаражытных на Беларусі.

Назва населенага пункта Койданава сустракаецца ў наступных крыніцах: “Хроніка Быхаўца”, “Хроніка Вялікага Княства Літоўскага і Жамойцкага”, “Летапіс Рачынскага”, “Летопись археологического

общества” і інш. Ва ўсіх гэтых дакументах апісваюцца вельмі падобныя падзеі, звязаныя з бітвай пад Крутагор’ем.

Але параўноўваючы апісанне ў розных крыніцах, выяўляецца шмат супярэчнасцей.

У “Хроніцы Быхаўца” сказана, што вялікі князь Скірмунт, сабраўшы ўсе свае войскі, сустрэў заволжскага татарскага цара Балакляя на сваёй мяжы, у Койданаве, і “разгромил того царя и всю силу его татарскую побил, и самого царя убил”. У літаратуры гэтая падзея адносілася да 1241 г. Апроч таго, указваецца яшчэ адна бітва пад Койданавам, у якой нібыта Міндоўг у 1249 г. разбіў татараў, якіх узначальваў Кайдан. Прычым сцвярджаецца, што Кайдан загінуў тут, і таму пайшла назва “Койданаў”. Гэта найбольш пашыраная версія, і яна нават увайшла ў сучасныя падручнікі па гісторыі Беларусі.

Згадкі пра падобныя падзеі прыведзены ў “Запісках Кацярыны II”. Але паводле іх “хан Балаклай пошёл з великою силою на князи русские, они же на границе в Койданове встретили его совокупными силами своими и литовскими.” Па яе версіі “татары обратились в бегство, а князи русские со многим пленом и добычею возвратились восвояси”. У «Хроніцы ВКЛ» бітва, ў якой Скірмунт, князь новагародскі (Наградак) і літоўскі, «поткал Балакляя», адносіцца да 1272 г.

Паколькі ўсе гэтыя бітвы звязаныя з татарамі, то яны ніяк не маглі адбыцца ні ў 1241, ні ў 1249 гг., бо, як паказваюць даследаванні, першае ўварванне татараў на тэрыторыю Беларусі адбылося ў 1258 г. Бітву 1241 г. наогул варта адкінуць, бо ніколі не існаваў ні князь Скірмунт, ні татарскі хан Балаклай. Аднак, сапраўды нешта падобнае ёсць у падзеях 1249 і 1258 гг. Літоўскім князем тады быў Міндоўг, але татараў узначальваў не Кайдан, а Бурундай, і самае галоўнае, што ніякай перамогі Міндоўг не атрымаў: татары без супраціўлення занялі землі Навагародскую і Нальшчанскую (захад сучаснай Беларусі).

Таксама шмат сумненняў выклікае праўдзівасць існавання Койдана. “Хроніка Літоўская і Жамойцкая” ведае яго, як унука Батыя і буйнога военачальніка. Аднак сярод татарскіх ханаў і ваяводаў ён не значыцца.

Такім чынам, можна зрабіць выснову, што бітвы пад Крутагор’ем XIII ст. — хутчэй за ўсё міфы, створаныя ў XVI ст. для ўзвялічэння літоўскіх князёў, якія быццам толькі адны маглі супрацьстаяць мангола-татарскім заваёўнікам.

Апроч таго, тапонім “Койданаў” на Беларусі не адзін (населены пункт з такой назвай быў непадалёк ад г. Паставы), што таксама ставіць пад сумненне сувязь з імем татарскага хана.

Існуе некалькі іншых версій паходжання назвы Койданава. У старабеларускай мове ёсць слова *кеда*, якое пазней трансфармавалася ў варыянт *койда*. Койда — гэта каваль. У Літве і цяпер ёсць невялікі старажытны горад Кедайнай (ці па-беларуску *Кейданы*), што і азначае “паселішча кавалёў”.

На Койданаўшчыне, як вядома, людзі здаўна здабывалі руду, аб чым сведчаць назвы вёсак: Рудня, Новая і Старая Рудзіца, Дзягільна. Вось і ўзнікла назва *Койданаў* — паселішча кавалёў, майстроў кавальскай справы. Дрэчы, старая народная назва мястэчка — менавіта *Койданаў*; *Койданава* — гэта расейская транскрыпцыя слова.

Цікава і глыбока версія паходжання назвы Койданава абгрунтавана А. Ф. Рогалевым.

Сруктура тапоніма Койданаў, адзначае ён, складаецца з асновы *койдан* (*кайдан*) і суфікса-фарманта — *-аў* (*-ава*), які мае значэнне прыналежнасці. У аснове слова *койдан* (*кайдан*) — асабовае імя Койдан (Кайдан) цюркскага паходжання. Аднак яно не магло быць імем таго самага легендарнага хана Койдана, які, згодна паданню, ваяваў пад Крутагор’ем у сярэдзіне XIII ст. Яго з’яўленне было эпизадычным і мімалётным і не магло абумовіць змену назвы Крутагор’е на Койданаў. У тапанімічнай навуцы існуе паняцце — матывацыя геаграфічнай назвы. Матывацыя назвы Крутагор’е надзвычай рэальная і трывалая — паселішча рамешчана на пагорках, крутых гарах. Яна грунтуецца на народнай назіральнасці і мудрасці і абумоўлена ўспрыманням рэчаіснасці людзьмі на працягу шэрагу пакаленняў. І таму не было падстаў для замены назвы Крутагор’е на Койданаў. Нашыя продкі не займаліся штучым стварэннем назваў і не маглі адмовіцца ад векавых традыцый на карысць мімалётнай падзеі, прытым звязанай з імем іншамоўнай асобы.

Згодна са структурай слова *Койданаў*, паселішча, відаць, належала Койдану ці было ім заснавана. Каб такое адбылося ён павінен быў жыць працяглы час у гэтай мясцовасці.

На Беларусі існуе даволі многа геаграфічных назваў утвораных ад татарскіх этнічных імёнаў — Татары, Татарка, Татаршчызна, Татаршчына і інш., якія, напэўна, узніклі ў канцы XVI ст., калі вялікія князі ўсяляк садзейнічалі перасяленню татараў у сваю дзяржаву. Асноўная частка такіх пасяленняў была сканцэнтравана ў Менскай і Віленскай губернях. Ужо ў сярэдзіне XVI ст. у ваенных дзеяннях на баку ВКЛ прымала ўдзел каля 40 тыс. татараў.

На думку А. Рогалева паселішча Койданаў было заснавана правадыром нейкай групы перасяленцаў, якога звалі Койдан. І гэтая татарская калонія Коўданаў (дарэчы, пабудаванай згодна са славянскімі словаўтваральнымі традыцыямі) доўгі час суседнічала з маленькай вёсачкай Крутагор’е. Потым

гэтыя два паселішчы, відаць, зліліся. Татары былі канчаткова асіміляваны і ўжо беларускае па складу насельніцтва паселішча Койданаў “паглынула” больш малую вёску Крутагор’е.

А. І. Валахановіч дадае, што, магчыма, хан Койдан, які быў на службе ў вялікага князя ВКЛ, за свае залугі атрымаў зямлю для пасялення са сваімі людзьмі. Ён пастаянна тут жыў і, змагаючыся з ворагамі ВКЛ, быў забіты на полі боя, быў прывезены сюды і тут, у сваім паселішчы, пахаваны.

Такім чынам, толькі так можна патлумачыць чаму ў канчатковым выпадку запанавала назва Койданаў (Койданава), а не Крутагор’е.

І назва Крутагор’е, і назва Койданаў маюць шырокі культурна-пазнавальны дыяпазон, яны з’яўляюцца помнікамі гісторыі, мовы і культуры беларускага народа. І тая, і іншая назвы годныя таго, каб быць афіцыйна рэабілітаванымі. Але выбіраць неабходна толькі адну.

Адносна Дзяржынска ўсё крайне зразумела. 28-30 красавіка 1932 г. на VII Надзвычайным з’ездзе Саветаў Койданаўскага нацыянальнага польскага раёна было прынята прасіць ЦВК БССР хадайнічаць перад ЦВК СССР аб перайменаванні Койданава ў Дзяржынск і Койданаўскага раёна ў Дзяржынскі ў памяць Ф. Э. Дзяржынскага.

29 чэрвеня 1932 г. Прэзідыум ЦВК СССР задаволіў хадайніцтва і перайменаваў Койданаўскі раён у Дзяржынскі, а Койданаў у Дзяржынск.

Герб Койданава

Чыгуначная станцыя Койданава

Касцёл Св. Ганны

Койданаўскі замак

Выдатнай але, на жаль, страчанай спадчынай з’яўляўся Койданаўскі замак.

Пабудаваны першапачаткова драўляны замак быў, верагодна, у XII-XIII ст. Размяшчаўся ён на ўзвышшы і быў абнесены земляным валам. Гэта тлумачыць адну з назваў урочышча — Акопішча. Таксама замак быў акружаны ровам, злучаным з р. Нячечай. Рэчанька гэтая зусім маленькая, павольная, адсюль і назва. Койданаўцы ласкава называюць яе Нячечкай.

У 1-й палове XVI ст. драўляная будыніна была заменена мураваным 9-вежавым замкам. У 1564 г. пад аховай замка быў пабудаваны драўляны Кальвінскі збор. Пазней ён быў перабудаваны ў стылі готыкі. Сярод назваў месца бытуюць урочышча Крутагор’е, Кальвіншчына, Гаштольдава гара. З першымі дзвюма назвамі ўсё зразумела. Назва Гаштольдава гара паходзіць ад прозвішча Альбрэхта Гаштольда. Ён атрымаў Койданаў у якасці прыданага ў выніку жаніцбы з Соф’яй Вярэйскай.

Беларускі этнограф Мікалай Улашчык апісваў урочышча як выбітны помнік архітэктуры, “амаль што адзіны на ўсю Беларусь”. Сёння ад замчышча захаваўся сціплы пагорчак з рэшткамі адной вежы і кавалкам сцяны. У 1930-я гг. замак быў разабраны на патрэбы будаўніцтва раённай лякарні.

Кальвінскі збор і замак. Пач. XX ст.

Паходжанне назвы г. Фаніпаль, вёсак Ружампаль і Марыўпаль

Фаніпаль —горад даволі малады. Вядомы з 1856 г. як фальварак Самахвалавіцкай воласці Менскага павета, уласнасць Багдашэўскіх і Энельфельта.

У аснове тапоніма ляжыць жаночае імя Фаня (Фэонія) у спалучэнні з фармантам *-поль* (поле). Захавалася некалькі легенд аб яго паходжанні.

Першая легенда з'яўляецца найбольш папулярнай сярод насельніцтва горада:

Пражываў тут у даўнія часіны пан, валодаў сотнямі гектараў зямлі ў лесу. Люты быў пан. Яго бізуноў паспрабаў не адзін селянін. А колькі слёз пралілі на яго міласці — адна толькі зямелька ведае. Без суда і следства ладзіў расправу ліхадзей над народамі. Гнаў у падвалах, аддаваў у жаўнеры, разлучаў з каханымі. І дачок хацеў зрабіць жорсткімі і бяздушнымі. Але так ужо здарылася, што дочки ліхадзея раслі ласкавымі ды спагаднымі, дапамагалі сялянам: то грашыма, то меркамі збожжжа адорвалі. А калі людзі прыходзілі да паненак з падзякай, тыя казалі: «Не трэба дзякаваць. Лети дрэўца пладовае пасадзіце». Ох і лютаваў пан, калі даведаўся, што дочки дапамаглі таемна абвянчацца і ўцячы кухарцы Ганне і конюху Васілю! Загадаў прынесці розгі і біць да смерці непаслухмяных дачок. І вось цуд: розгі ў руках катаў ператвараліся ў яблыневыя галіны, якія лапчылі цела. Ubачыўшы гэта, пан ад злосці памёр. Праз некаторы час з'ехалі кудысь і паненкі. І толькі назва ды былы яблыневы сад нагадваюць пра Фаню і Полю, імёнамі якіх і назвалі паселішча.

Дарэчы, гэтая легенда знайшла адлюстраванне на гербе горада, на якім знаходзіцца выява жоўтага яблыка на фоне зялёнага трохкутніка.

Другая легенда паведамляе пра нуступнае: *Жыў тут памешчык. Было ў яго тры дачкі-прыгажуні. Звалі іх Фаня, Ружа і Марыя. Калі іх бацька паміраў, ён падзяліў паміж імі свае ўладанні так, што кожная з іх атрымала свой кавалак зямлі. У гэтых уладаннях і ўзніклі Фаніпаль, а непадалёк ад яго - Ружампаль і Марыўпаль.*

Сапраўды, гэтыя населеныя пункты існуюць і сёння, і падзяляе іх 10-15 кіламетраў.

Трэцяя легенда сцвярджае, што мястэчка з'явілася на тым полі, побач з якім жыў малады чалавек, які навучыў сваю жонку гультайку Фаню працаваць. А вось і сама легенда:

У нас у старыя часы такая падзея тут здарылася, што і назву вёсцы тады дала. Немагчыма без смеху яе слухаць.

Дык вось, у аднаго мясцовага селяніна, звалі яго Антоць, была дачка Фаня. Ну і лайдачка ж вырасла! Можна, на ўсёй мясцовай зямлі на дзесяткі

вёрстаў такой болей знайсці не змаглі б. Ёй было ўжо семнаццаць гадоў, а яна нічога не рабіла. Не тое каб па гаспадарцы не дапамагала ці адмаўлялася нешта выконваць, нават пальцам аб палец стукнуць ленавалася, нічога не рабіла. Бацька спачатку біў-лупцаваў, але дарэмна.

Аднаго разу дачка, адчуўшы, што яе не турбуюць болей і не прымушаюць спінугнуць, пачала парадкі ў сям'і наводзіць. З раніцы заявіла бацьку, каб той зрабіў ёй калыску і каб гушкалі яе потым у ёй.

Хто чуў гэткую заяву, тыя раты нават паразяўлялі. Бацька адразу з шаленства за вілы пачаў хапацца, але маці прытрымала, пераканала бацьку выканаць пажаданне дачкі.

Зрабіў гаспадар з дошак вялікую люльку і ледзьве з сынамі прынёс яе ў хату. Павесілі пад столь, маці загадала Фані лезці ў люльку, і каб больш адтуль і не вылазіла нават. А бацьку загадала гайдаць, бо ён самы старэйшы.

Ухіліў галаву Антось, прысеў на зэдлік і давай пакалыхваць, а Фаня з люлькі крычыць што без песні задрамаць не можа.

І гаспадар адварнуўся да жонкі і паціху сказаў:

- Столькі гадоў, а гушкаць даводзіцца. А калі хто даведаецца, як жа мы з табою, маці, людзям у вочы ад сораму глядзець будзем?

Гаспадыні таксама на душы было млосна:

- Што ж нам рабіць? Наша ж з табою крывіначка. Шкада... Не заб'еш жа і не выкінеш.

Доўга ў той дзень у хаце гулі-спявалі ўсялякія песні, калышучы люльку з Фаняй. Так доўжылася з месяц. Ужо маці з бацькам хацелі пайсці да варажбіта, каб парады якой запытацца, але выйце само па сабе знайшлося.

Аднаго надвячорка ў хату да Антося завітаў падарожны: высокі, плячысты хлапец. Хацеў ён падзівіцца на такую светам не бачаную лайдачку. Ды нават і ў жонкі сабе папрасіў у Антося, бо дзяўчына хоць і лайдачка, але прыгожая была. А самой Фані паабяцаў, што будзе жыць з ім і зусім не працаваць. Тут ужо Антось не стрымаўся і выпаліў маўляў прападзе з такой жонкай. Але хлапец запэўніў, што ўсё ў іх будзе добра. На гэтым і дамовіліся.

Адгулялі вяселле і з'ехала Фаня з мужам жыць у іншае паселішча. Прайшоў пэўны час і пачало старым карцець як жа там Фаня жыве, нават засумавалі крыху. Параліся ды вырашылі, што маці павінна схадзіць праведаць, што там ды як. Сабралася маці ды паджгала да дачкі ў госьці.

Хутка дакльпала старая да патрэбнай вёскі і хату маладых хутка знайшла, а зайсці баялася. Але ж неяк асмелілася, зайшла. Бачыць, дачка дома сядзіць і перабірае нешта. Падкралася ціхенька і ласкава гэтак мовіла:

- Дзень добры, дачушка! Як маешся, як жывеш? Што раскажаш цікавага?

А тая, як убачыла матулю, засвяцілася ўся, ускочыла і давай цалавацца ды распавядаць, як имат яна пра родных сваіх успамінала. Прыселі яны пагаварыць.

- Ну, а як, Фанечка, жыццё?

- Ды, матуля, наладзілася крыху. Спачатку неяк не атрымлівалася, а зараз нічога, наладзілася, ніякіх цяжкасцей няма.

- А што ж спачатку, дачушка, было?

- Пра ўсё раскажу. Першы дзень, як мы прыехалі, муж запрагае зрання каня, збіраецца ехаць араць ніву ды і гаворыць, да мяне звярнуўшыся:

- Я зараз паеду, а ты каб не сядзела ў хаце, склаўшы рукі, навары жывёліне паесці на полудзень і на двары глядзі, каб усё дагледжана было.

- Ну, а я, як ляжала, так і ляжаць засталася. Думаю, сам прыедзе з поля і ўсё, што трэба, паробіць. Вярнуўся ён з поля, і бачыць што нічога не зроблена, скацінка галодная стаіць. Мужык заклаваўся, але выгляду не падае. Заходзіць у хату і, убачыўшы мяне сонную, гаворыць:

- А што гэта з табою здарылася? Чаго ляжыш, ці мо захварэла?

- Ды не, не захварэла...

- Тады стаў на стол тое, што наварыла, палуднаваць будзем.

- І я пад'ела б, каб хто падаў...

- А хіба ж ты не наварыла?

- Не... Я і не ўмею...

- Ну, то сёння неяк пераб'ёмся, а заўтра я сам навару, калі ты лянуешся ды не ўмееш...

З раницы ўсё па-старому ідзе: гаспадар на поле збіраецца і звяртаецца да мяне:

- Я ў поле іду, а ты есці звары і за жывёлай глядзі, ды не як учора, бо галодныя застанемся...

Але я і на гэты раз нічога не зрабіла. Узклаваўся муж, а выгляду не падае. Бегаў-гуляўся коцік маленькі па хаце, то ён яго злавіў і прымаўляе:

- Коце-браце, не будзе яна нам варыць полудзень, дык ты наварыш. Я і цябе накармлю, і сам пад'ем.

Прыехаў з поля на наступны дзень — ніякіх змяненняў. Гаспадар уханіў коціка, што на прыпечку ляжаў прыпяваючы, і крычыць на мяне:

- Трымай моцна за хвост!

- Навошта, ён жа драпацца будзе.

- Трымай, табе гавару, а то будзе і табе, як гэтаму кату!

Ён ката небараку б'е, а кот мне рукі падраў, твар раскрываніў. Я не вытрымала, заплакала і пачала прасіцца:

- Можна ўжо адпусцім, бо ён жа ўсё мне паабдзіраў?

- Пускай, калі так, - адказаў муж.

На трэці дзень едзе ў поле і да ката малога звяртаецца:

- Ну, коцік, напячы бліноў, навары ўсяго, жывёлу пазаганяй і накармі, а то — галаву адсяку і не пашкадую ўжо сённа, бо надакучыла. Гавару, гавару — і ўсё дарма...

Ен паехаў, а я села пасярод хаты і давай думаць: «Гэта ж, мабыць, мне сказана, а не кату, ды я не здагадваюся. Гэта ж вернецца і мне галаву адсячэ». Прыязджае гаспадар пад полудзень, у хату заходзіць, а там усё блішчыць, як ніколі, і на стол пастаўлена. Зрабіў чалавек выгляд, што здзівіўся надта, і гаворыць:

- А хто ж гэта, Фанечка, наварыў — коцік?

- Не, я сама...

- Вось і ўсё, матулечка, пра тое, як мы жывём, - закончыла дачка.

- То добра, мае дзеткі, калі так справа абярнулася. Паважайце адзін аднаго, шануйце, слухайцеся, то і коцік ніякі не спатрэбіцца...

Так вось малады чалавек сваю жонку да працы прывучыў, і стала яна нічым не горшай за іншых жанчын. Там, дзе некалі іхняе поле было, на якім збажына каласавала, пазней людзі сталі хаты будаваць, а ў памяць пра таго, каму зямля належала, назвалі паселішча Фаніна поле, а потым і Фаніпаль, як і да нас дайшло.

Герб г. Фаніпаль

Паходжанне назвы в. Станькава, в. Каменка

Непадалёк ад Койданава ля ракі Рапусы (прыток Усы) раскінулася досыць вялікая вёска Станькава, якая вядома ажно з канца XIV ст. як уладанні вялікага князя Вітаўта. Мясцічка мае вельмі багатую і цікавую гісторыю, звязаную, пераважна, з родам Гутэн-Чапскіх — аднымі з найвыбітнейшых землеўладальнікаў Койданаўшчыны. Станькаў (Станькава, ізноў жа, гэта калька з расейскай) быў цэнтральным пунктам “Станькаўскага ключа” — адміністрацыйна-гаспадарчага комплекса Чапскіх, які складаўся з мноства вёсак, сёл і фальваркаў. У бібліятэцы Эмерыка Чапскага (будынак захаваўся, і завецца “Скарбчыкам”) налічвалася каля 20 тыс. тамоў, сярод якіх былі вельмі рэдкія кнігі і рукапісы. Цяпер калекцыя знаходзіцца ў музеі Чапскіх у Кракаве.

Да сённяшніх дзён у тутэйшым парку захаваліся мураваная канюшня, флігель, свіран, Менская Брама, альтанка на беразе возера, царква Святога Мікалая.

Існуе некалькі версій паходжання назвы мястэчка, але адназначнасці ў гэтым пытанні няма. Некаторыя кажуць, што вёска названа па імені колішняга ўладальніка вёскі па прозвішчу Станкевіч, але гаспадары з такім прозвішчам нідзе не згадваюцца. Іншыя звязваюць назву са словам “*Станік*” — фамільярны варыянт імя Станіслаў.

Таксама людзі кажуць, што калісьці ў вёсцы месцілася кавальская станіца і назва ўтварылася ад польскага “*станькув*”, што значыць “паселішча кавалёў”.

Па яшчэ адной версіі тапонім Станькава ўтварыўся ад слова “станы”. Так называлі абнесеную агароджай тэрыторыю, куды зганяліся людзі, якіх адпраўлялі на катаргу ў Сібір. А праз Станькава якраз праходзіў Екацярынінскі тракт. Гэтая версія ўвогуле не вартая ўвагі, бо Станькаў існаваў са сваёй назвай ужо на працягу некалькіх стагоддзяў да апісаных падзей.

Такім чынам, дакладна паходжанне назвы вызначыць цяжка, але з той прычыны, што суфікс тапоніма –аў (-ава) мае значэнне прыналежнасці, то лагічна звязаць тапонім з невядомымі ўладальнікамі паселішча або з родам заняткаў яго насельніцтва.

Адразу ля Станькава знаходзіцца вёска Каменка. З яе пачынаўся шлях, які вёў у сядзібу Чапскіх у в. Шыкатавічы. Гэтая дарога была брукаваная, адсюль і пайшла назва вёскі.

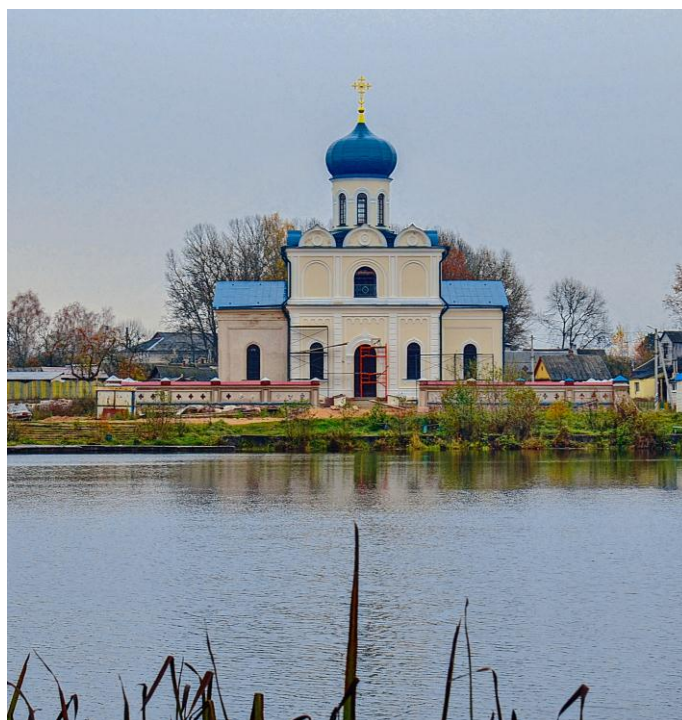
Альтанка

Менская брама

Скарбчык (Бібліятэка Чапскага)

Царква Святога Мікалая

Вёска Вітаўка

За 5 кіламетраў ад горада Фаніпаль знаходзіцца невялікая вёска Вітаўка. У вёсцы знаходзіцца помнік прыроды — Вітаўская крыніца, каля якой пабудаваная купель і калодзеж. Раней у вёсцы была царква, але яна была разбурана камуністамі.

Пра паходжанне назвы вёскі існуе наступнае народнае паданне:

Тут, дзе царква цяпер стаіць, колісь быў груд, а на тым грудзе стаяў двор дужа багатага баярына, на імя Віт. Жыў той Віт на праўдзе, у веры, і бог быў да яго дужа ласкаў. Вось жа пайшла трывога вялікая, што швед у наш край наехаў, і горш усякага татарына грабіць, і пустошыць, і над народамі здзекуецца.

Віт быў удавец і меў адну дачку, вельмі красную панну. Вітаў двор быў прыродаю схаваны ад ворага: спераду непраходным балотам, што і цяпер цягнецца абалал рэчкі Хамычкі, хоць шмат ужо сушышае, як за тым часам: а за балотам і за дваром цягнуліся бясконцыя, адвечныя лясы,— тая старана і цяпер пушчаю завецца. Віт з дачкою, гэтыя цямячы, былі спакойныя ў сваім двары. Але, знаць, слава пра яго багацце далёка ішла.

І вось раз ноччу, калі ў двары ўсе крэпка спалі, спаў і сам баярын Віт, спала і красная яго дачка, чую гэты Віт праз сон зычны голас:

— Віце, Віце! Устань і выстралі!

Віт прахніўся, аж нідзе нічога не чуваць. Ён ізноў стаў засынаць ды ізноў чую:

— Віце, Віце! Устань і выстралі!

Ён і гэтым разам, прахніўшыся і нідзе нічога не бачачы і не чуючы, стаў драмаць ды зноў чую:

— Віце, Віце! Устань і выстралі!

Тады ён ужо мусіў устаць, узяўшы стрэльбу, выйшаў на двор і бачыць, што шведы ўжо гаспадараць у яго на двары. Ён, тое ўбачыўшы, дужа спалохаўся і як трымаў стрэльбу, так і выстраліў на вецер, а сам пабег у пакоі дачку будзіць. Толькі пабудзіў,— чуюць, на двары якісь гоман падняўся. А калі яны выйшлі паглядзець, бачаць — шведы ў вялікай замешчы хочуць з двара ўцячы ды, не папаўшы ў вароты, ціснуцца на платы, душацца, калечацца, а каторым і ўдалося з двара выбрацца, тыя, чуваць, ратунку крычаць, папаўшы ў балота або ў рэчку. Так да раніцы ніводнага з тых шведаў жывога не засталася, бо ад Вітавага стрэлу ўсе пагінулі, каторыя ў двары падушліся, каторыя ў рэчцы і балоце патаніліся, а каторыя патрапілі ў лес, тых звер люты парэзаў.

Вот на тую памяць паставіў ён сярод свайго двара царкву мураваную і вельмі яе ўкрасіў.

Жывуць так Віт з сваёю дачкою, краснаю паннаю, ізноў у багаці і супакоі. Адно нячыстая сіла не дрэмле і пакусы вялікую сілу маюць. І ўпаў наш баярын у вялікі грэх, так што зямля нават здрыганулася. І аступіўся той узгорак, на каторым двор стаяў, і рынуліся мураваныя палацы, і пахавалі пад сабою грэшнага баярына. Дачка ж таго баярына зышла дзесь у далёкі манастыр і там веку даканала. Чэлядзь па свеце разышлася, а двор той штораз болей і болей стаў у балота апускацца і аднае ночы саўсім затануў. Завеца тое месца Вітаўка, або Вітавец.

Там і цяпер у балоце можна абмацаць кавалкі муру.

Назвы вёсак Марс і Юпітэр

Цікава тлумачацца назвы цэлай групы вёсак на шляху з Коданава ў Станькаў. Як кажуць мясцовыя людзі, яны былі названыя неаддукаваным калгаснікам з Койданава, былым чырвонагвардзейцам.

Вёска Кукиэвічы і цяпер цягнецца на добрых паўтара кіламетра. Але старажылы памятаюць, што яшчэ да першай сусветнай вайны вёска была ўдвая большая. Дзве вуліцы ішлі адна раўнамежна другой, і трэцяя, галоўная, перасякала іх і доўжылася амаль на вярсту. Двароў тады ў Кукиэвічах было каля трохсот, а мо і таго болей. Вяскоўцы надта ганарыліся гэтым і праязджаючы праз якую маленькую вёсачку ці хутарок звысоку кідалі:

— Знайшлі вёску... Вось каб у нас пабылі, у Кукиэвічах, ды паглядзелі, што да чаго, перасталі б выхваляцца...

Жылі ў неймавернай цеснаце, у іншы двор ледзь можна было заехаць з возам. Зямлі не хапала. Сем'і былі вялізныя, не роўня сучасным, чалавек па пятнаццаць — гэта самыя меншыя. Прыбудоўвалі да некалі галоўнай хаты ўсемагчымыя катухі, выводзілі адтуль коміны і жылі. Батрачылі, ад'язджалі на заробкі ў Мінск.

Калі ў 1914 годзе ў вёсцы пачаўся пажар, усе тры кукиэвіцкія вуліцы згарэлі дазвання. А тут пачалася вайна, падступіў фронт. Людзі жылі ў бядноце, туліліся ў зямлянках, па адрынах у суседніх вёсках.

І толькі пасля выгнання белапалякаў становішча змянілася: пагарэльцы атрымалі лес на будову. Вось тады вакол Кукиэвіч, якія таксама пачалі адбудоўвацца, і былі закладзены восем новых невялічкіх пасёлкаў. А імёны ім даваў малады калгаснік з Койданава, былы чырвонагвардзеец. Ён, дарэчы, і наразаў сялянам панскую зямлю.

Пасёлкі назваў ён падобна: Рабінаўка, Арэхаўка, Малінаўка, Гарохаўка... А потым, відаць, і сам бравы каморнік заўважыў, што нешта не тое выходзіць, і каб неяк выйсці з цяжкага становішча і паказаць, што ведае нешта такое, да чаго вяскоўцам яшчэ надзвычай далёка, назваў дзве апошнія

вёскі па-дзіўнаму: Марс і Юпітэр... Што гэта такое, можа, сам і не ведаў, але ж назваў. Вось адтуль назвы і пайшлі.

Гара Святая – Дзяржынская, вёска Скірмантава

Дакладна вызначыць паходжанне назвы вёскі Скірмантава (таксама Скірмунтава, Шкірмантава) даволі праблематычна, але разгледзем некалькі варыянтаў.

Па-першае, можна звязаць назву з усё тым жа міфічным князем Скірмунтам (само прозвішча мае балцкае паходжанне), які паводле некаторых летапісаў атрымаў тут калісьці перамогу над татарамі. Цікава, што мясцовыя жыхары некалькі інакш інтэрпрэтуюць гэтую падзею. Яны распавядаюць наступнае:

Калісьці адбылася тут жудасная бітва між славянамі й татарамі. Спачатку выйшлі на ўзвышша два асілкі, кожны з процілеглых бакоў. Біліся яны конныя, потым пешыя і, нарэшце, наш воін атрымаў перамогу. І звалі яго Скірмант. Затым у бітву ўступілі войскі, і зноў татары-прышэльцы аказаліся разбітымі. У гонар асілка-пераможца паселішча паблізу ратнага поля назвалі Скірмантава.

Нягледзячы на спрэчнасць гэтых падзей, трэба зазначыць, што ў 60-х гадах мінулага стагоддзя, калі ў вёсцы раскопвалася месца пад будаўніцтва саўгаснай майстэрні, тут было знойдзена шмат чалавечых касцей, чарапоў і рознай металічнай амуніцыі.

Існуе таксама і навуковая версія. Яна грунтуецца на тым, што Скірмантава паходзіць ад слова *skyrium*, што значыць — асобны. Да таго ж, у тутэйшай мясцовасці бытуе легенда, вельмі блізкая па зместу да гэтай версіі

Жалі неяк маці з дачкою Марынкаю жыта ў полі, песні пяючы, і крыху прытаміўшыся селі палуднаваць. Размарыла іх сонейка з цёплым ветрыкам ды й і задрамалі неўпрыкмет. Прачнуліся, а д таго што нехта да іх звяртаўся:

— Жнейкі! Жнейкі! Прабачце! А ці не будзе ў вас вадзіцы напіцца?

Усхапіліся і ажно аслупянелі: перад імі стаяў вараны конь, а на ім сядзеў хлопец прыгожы ды ўсміхаўся:

— Прабачце, што патурбаваў, але піць надта хочацца, а дзе тут якая ручаіна ці крынічка я не ведаю. Бо далекавата адсюль жыву...

— Нічога, нічога, што разбудзіў, чалавеча, а то мы б і да ночы, лайдачкі, праспалі. Кажаш, не адсюль? А чаго ў нас тут апынуўся?

— Ды нас у бацькі было пяцёра сыноў. Старыя ўжо памерлі, і жывем мы кожны паасобку, скірмунтамі... Дык ездзіў людзей да сябе на працу запрашаць, бо цяжка аднаму з вялікай гаспадаркай.

Гаворыць хлопец, а з Марынкі вачэй не спускае. Маці заўважыла гэта і падала дачцэ гладыш з вадю:

— На, падай чалавеку, хай нап'ецца.

Жнейка падышла да вершніка і працягнула ваду:

— Піце, калі ласка. Піце на здароўе!

Напіўся хлопец, падзякаваў і паехаў да сябе. Але не назаўсёды, праз колькі тыдняў сватоў прыслаў. Марынка не адмовіла. Прызначылі дзень вяселля, адгулялі яго, і паехала яна з мужам на новае месцажыхарства. Там пазней многа людзей рассялілася, а паселішча ад таго хлопца і празвалі Скірмунты.

Тут, калі вёскі, знаходзіцца самая высокая кропка Беларусі — гара Святая (цяпер Дзяржынская), якая ўзвышаецца на 345 метраў над узроўнем мора. Бачная вышыня гары складае прыкладна 40-50 метраў. Ля яе падэшвы пачынаюцца рэкі, якія належаць да басейнаў Нёмана і Дняпра. Гэта Іслач, Волма, Уса, Пціч, Сула.

Верагодна, што назва гары паходзіць яшчэ з дахрысціянскіх часоў, калі на ёй знаходзілася паганскае капішча. Ды і ўвогуле беларусы самыя высокія месцы, узнёслыя да неба, лічылі святымі. На іх будаваліся цэрквы, касцёлы.

Мела гара яшчэ адну назву — Крывая. Так называлі яе мясцовыя жыхары ў час Вялікай Айчыннай вайны. Тут фашысцкія карнікі растрэльвалі людзей, а пазней вёска Скірмунтава была наогул спалена.

У 1958 г. бальшавікі перайменавалі Святую гару ў “Дзяржынскую”.

Тапонім Ляхавічы

Тапонім “Ляхавічы” даволі распаўсюджаны на тэрыторыі Беларусі. Гэта не толькі назва горада ў Берасцейскай вобласці, цэнтра Ляхавіцкага раёна, але і назва шэрага вёсак у Наваградскім і Зэльвенскім раёнах Гарадзенскай вобласці, у Драгічынскім і Іванаўскім раёнах Берасцейскай вобласці, Мядзельскім і Дзяржынскім раёнах Мінскай вобласці, у Лепельскім раёне Віцебскай вобласці і Жыткавіцкім раёне Гомельскай вобласці.

Верагодна тапонім утварыўся ад прыналежнай калектыўнай мянушкі *ляхавічы*, значэнне якой можа быць розным. Магчыма, што гэта назва першапачаснага, якія былі ляхскага паходжання (раней *ляхамі* называлі палякаў). Увогуле на Беларусі вельмі распаўсюджаны тапонімы з асновай, утворанай ад слова “лях/ляхі” (шматлікія вёскі : Ляхі, Ляхаўка, Ляхаўцы, Ляхаўшчына ды інш.).

Магло быць і так, што да ляхаў-палякаў мелі адносіны толькі першыя ляхавіцкія гаспадары, якія насілі мянушку тыпу Лях. Тады падданых (ці нашчадкаў гэтых паноў) называлі ляхавічамі, а месца іх жыхарства па асацыяцыі атрымала адпаведную назву.

Таксама, трэба ўзяць пад увагу такую акалічнасць: слова “лях” выкарыстоўвалася як у сваім першасным этналагічным значэнні “паляк”, так і ў другасным. Ляхамі таксама называлі людзей каталіцкага паходжання,

апалячаную шляхту, беларусаў-католікаў. Такім чынам, тапонім Ляхавічы мог адлюстроўваць не этнічную, а рэлігійную прыналежнасць насельніцтва.

Заклучэнне

Койданаўшчына — багаты на культурную і гістарычную спадчыну куток Беларусі. Створаная праца раскрывае цікавую і вельмі разнастайную тапанімію гэтага краю, беручы пад увагу розныя аспекты ўтварэння географічных назваў.

Для тлумачэння паходжання назваў выкарыстоўваюцца не толькі навуковыя мэтады. Так, пры разглядзе тапонімаў улічваюцца як розныя навуковыя меркаванні і версіі, такі і сведчанні вуснай народнай творчасці. У працы прадстаўлены розныя паданні, якія вельмі папулярныя сярод мясцовых жыхароў.

Пры аналізаванні тапоніма Койданава ўважліва былі разгледжаны звесткі з розных гістарычных крыніц, меркаванні многіх навукоўцаў і даследчыкаў, што дазволіла аб'ектыўна ацаніць і параўнаць прынятыя пункты гледжання на ўтварэнне гэтай назвы.

Дадзеная праца паказвае наколькі адрознымі могуць быць шляхі атрымання населенымі пунктамі ці іншымі тапонімамі сваіх імён. Адны назвы адлюстроўваюць асаблівасці рэльефу мясцовасці прыродных умоў, многія паходзяць ад імён людзей. Ёсць і такія, каторыя характарызуюць насельніцтва з боку этнічнага ці рэлігійнага складу. Пры такой разнастайнасці у некаторых выпадках становіцца вельмі праблематычным дасканала і адназначна патлумачыць шляхі ўтварэння назваў.

Разгледжаныя ў працы географічныя назвы паказваюць багацце беларускай тапаніміі. Усе гэтыя географічныя найменні звязаны з рознымі сферамі жыцця чалавека. Ужо адным сваім гучаннем яны вабяць і распавядаюць нешта далёкае і аддаленае ў часе. Гэта робіць іх унікальнымі сродкамі захавання мовы, гісторыі і фальклору. Гэта робіць іх унікальнымі культурна-гістарычнымі помнікамі, вартымі аховы, і крыніцамі даследавання, якія звязваюць сучаснае з мінулым і даюць адказы на безліч пытанняў.

СПІС ВЫКАРЫСТАНЫХ КРЫНІЦ

1. Памяць: Гісторыка-дакументальная хроніка Дзяржынскага раёна. – Мінск, 2004. – 680 с.
2. Міншчына. Назвы населеных пунктаў паводле легендаў і паданняў/ Склад. А. М. Ненадаўца. – Мінск: Беларусь, 1998. – 718 с.
3. Дрэва каханья: Легенды, паданні, сказы: для ст. шк. узросту/ Склад. А. І. Гурскі, Маст. Т. С. Радзівілка. – Мінск: Юнацтва, 1993. – 222 с.
4. Рогалеў, А. Ф. Назвы Бацькаўшчыны: тапанімія Беларусі/ А. Ф. Рогалеў. – Гомель, Барк, 2011. – 216 с.
5. Басик, С. Н. Общая топонимика: учеб. пособие/ С. Н. Басик. — Минск: БГУ, 2006. — 200 с.